ACTIVITATEA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE ŞI ISTORIA ARTEI CLUJ-NAPOCA—SECŢIA DE ARHEOLOGIE

(aprilie 1990 — iunie 1991)

Institutul de Arheologie şi Istoria Artei din Cluj-Napoca a luat fiinţă în urma Hotărîrii Guvernului nr. 209 din 3 aprilie 1990.

El cuprindea iniţial un colectiv de nouă cercetători specialişti şi patru auxiliari. Cu prilejul desprinderii sale din vechiul Institut de Istorie şi Arheologie din Cluj-Napoca, el a înglobat de la început şi colectivul de cercetători ai sectorului de istoria artei. Activitatea colectivului de cercetători de istoria artei va apare în revista „Ars Transsilvaniae".

În aprilie 1990 a fost aleasă conducerea institutului: director — dr. Ioan Glodariu; director adjunct — dr. Marius Porumb; secretar ştiinţific — dr. Adrian Andrei Rusu.

Pînă în iunie 1991, institutul a primit un nou membru, o bibliotecară şi doi auxiliari.

Colectivul de specialişti în arheologie şi istorie veche al institutului nostru este următorul:

dr. Mihai Bărbulescu, cercet. pr. III, epoca romană;
dr. Ioana Bogdan Cătăniciu, cercet. pr. III, epoca romană;
dr. Ion Horaţiu Crişan, cercet. pr. II, epoca La Tène;
dr. Ioan Glodariu, cercet. pr. II, epoca La Tène;
Florin Gogâltan, cercet. stagiar, epoca bronzului;
dr. Nicolae Gudea, cercet. pr. III, epoca romană şi postromană;
Coriolan Opreanu, cercetător, epoca romană tîrzie şi postromană;
dr. Adrian Andrei Rusu, cercet. pr. III, epoca medievală;
dr. Mircea Rusu, cercet. pr. II, epoca bronzului şi epoca prefeudală;
dr. Valentin Vasiliev, cercet. pr. III, epoca Hallstatt.

Principalele probleme care au stat în atenţia institutului au fost acelea privitoare la noua organizare administrativă, la dotarea materială, la reluarea relaţiilor de schimb şi ştiinţifice cu institute similare din străinătate.

Planurile de cercetare ştiinţifică au fost revăzute, adoptîndu-se un plan unitar care prevede finalizarea unei sinteze de istorie a Transilvaniei din cele mai vechi timpuri pînă în secolul al XIII-lea.

În campania arheologică a anului 1990 au fost, în general, continuate cercetări mai vechi. Dr. Valentin Vasiliev a reînceput investigarea aşezării fortificate din prima epocă a fierului de la Dej (jud. Cluj). Dr. Ioan Glodariu a cercetat zona şi cetatea de la Sarmizegetusa Regia (jud. Hunedoara), precum şi cetatea dacică de la Racoş (jud. Braşov). Dr. Ion Horaţiu Crişan a completat cercetările de la fortificaţia dacică de la Cugir (jud. Alba). Şantiere de epocă romană au funcţionat la castrele de la Potaissa (dr. Mihai Bărbulescu) şi Urluieni (jud. Argeş; dr. Ioana Bogdan Cătăniciu), oraşele de la Apulum (dr. Ioana Bogdan Cătăniciu) şi Porolissum (dr. Nicolae Gudea), limesul de est al Daciei (dr. Ştefan Ferenczi). La Iernut (jud. Mureş) a fost continuată cercetarea unei aşezări complexe, extinsă pe mai multe epoci istorice, cu precădere sec. IV—X (dr. Mircea Rusu şi Florin Gogâltan). Dr. Adrian Andrei Rusu a terminat investigarea bisericilor medievale româneşti de la Vad şi Galaţi (jud. Hunedoara) şi a început cercetarea cetăţii medievale de la Floreşti (jud. Cluj). Rezultatele obţinute au fost prezentate într-o sesiune de comunicări la Institutul de Arheologie din Cluj-Napoca în ianuarie 1991 şi apoi la Sesiunea naţională de rapoarte arheologice din mai 1991 de la Piatra Neamţ.

Cercetătorii au fost, de asemenea, prezenţi la sesiuni şi manifestări ştiinţifice organizate la Arad (iunie 1990), Satu Mare (septembrie 1990), Deva (octombrie 1990), Constanţa (iunie 1991).

În luna mai 1990 dr. Mihai Bărbulescu a efectuat o călătorie de studii în Germania, la invitaţia Universităţii din Augsburg. În perioada 21 mai — 5 iunie 1990, dr. Nicolae Gudea a participat la Congresul de arheologie clasică de la Viena. Între 9—12 septembrie 1990, dr. Adrian Andrei Rusu a participat la un simpozion internaţional organizat la Gyöngyöstárján (com. Heves, Ungaria), dedicat cetăţilor din secolul al XV-lea. Cu acest prilej a fost ales membru al comitetului permanent al asociaţiei „Castrum Bene", asociaţie cu caracter ştiinţific, preocupată

de cercetarea cetăților medievale din Europa Centrală și de Est. În octombrie 1990, dr. Mihai Bărbulescu a fost invitat al Universității din Varșovia pentru conferințe și documentare. În noiembrie 1990, dr. Adrian Rusu a participat la sesiunea internațională „Matia Corvin și Europa Centrală", organizată la Budapesta. Dr. Mihai Bărbulescu s-a deplasat în luna decembrie 1990 la Chișinău, la invitația Ministerului Învățământului din Republica Moldova, pentru un ciclu de conferințe. Dr. Valentin Vasiliev, beneficiar al unei burse DAAD, a petrecut un sejur de două luni în institute de preistorie ale Universităților din Berlin, Köln și Heidelberg, pentru documentare și schimb de opinii.

În anul 1991 călătoriile cercetătorilor institutului au început în luna aprilie. La începutul lunii dr. Adrian Andrei Rusu a participat la Conferința de la Pécs a „International Students of History Association", iar la sfîrșitul aceleiași luni la seminarul cu titlul „Unguri și români în istorie", organizat la Budapesta de Asociația Culturală Central-europeană și Institutul Europa. Dr. Nicolae Gudea a fost printre referenții Congresului de arheologie romană privitoare la construcții rurale, desfășurat la Passau (Germania). Tot în aceeași lună, la invitația Fundației Hardt pentru Studiul Antichității Clasice, dr. Mihai Bărbulescu a conferențiat și s-a documentat la Vandoeuvres și Geneva (Elveția). În luna următoare și-a continuat călătoria la Paris pentru ședințele Comitetului Științific Internațional al LIMC (Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae). În prima jumătate a lunii mai dr. Adrian Andrei Rusu a efectuat o călătorie la Chișinău (Republica Moldova) pentru un șir de conferințe și perfectarea unui acord de colaborare între Catedra de istorie veche a românilor a Universității de stat și Institutul de arheologie din Cluj-Napoca. Între 13 mai — 7 iunie 1991, dr. Ioan Glodariu a fost invitat de către Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts pentru documentare și colaborare la un repertoriu european al importurilor romane în teritoriile europene din afara Imperiului Roman. Între 17—19 iunie dr. Adrian Andrei Rusu a luat parte la Komorni Hrádek (R.F.C.S.) la a doua întîlnire a Comitetului pemanent al Asociației "Castrum Bene", după care a participat la săpăturile arheologice demonstrative de la cetatea Szécseny (com. Nográd, Ungaria).

Biblioteca institutului cuprindea la data preluării ei de la Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga" un număr total de 17 100 volume cărți și periodice. În anul avut în vedere de acest raport, ea s-a îmbogățit prin schimb și donații cu 73 volume cărți și 75 volume periodice.

ADRIAN ANDREI RUSU

BIBLIOGRAFIA INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIA ARTEI CLUJ-NAPOCA—SECȚIA DE ARHEOLOGIE

(1989—1990)

BĂRBULESCU, Mihai

1. *Istros.* În: Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, V/1 (Heracles-Kenchrias). Zürich und München, Artemis Verlag, 1990, p. 804—806; V/2, pl. 529.
2. *Les principia du camp legionnaire de Potaissa.* În: Akten des 14. Internationalen Limeskongresses 1986 in Carnuntum. Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1990, p. 821—831.

BOGDAN CĂTĂNICIU, Ioana

3. *Quelques considérations sur le limes de la Dacie.* În: Akten des 14. Internationalem Limeskongresses 1986 in V Carnuntum. Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1990, p. 805—820.

CRIȘAN, Ion Horațiu

4. *Faza oppidană a civilizației gelo-dacice.* În: Ziridava, 15—16, 1986—1987 (1989), p. 37—42.

GLODARIU, Ioan

5. *Cetatea dacică de la Căpîlna.* București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989, 275 p. (în colaborare cu Vasile Moga).
6. *Cetăți și așezări dacice în sud-vestul Transilvaniei.* București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989, 291 p. (în colaborare cu Hadrian Daicoviciu și Ștefan Ferenczi).
7. *Din nou despre „Decebalus per Scorilo".* În: Sargetia, 20, 1986—1987 (1989), p. 93—97.
8. *Sarmizegetusa în ajunul cuceririi romane.* În: Symposia Thracologica, 7, 1989, p. 319—320.
9. *Zona intracarpatică a Daciei în sec. I î.e.n. — I e.n.* În: Symposia Thracologica, 7, 1989, p. 126—134.

10. *Der Gebietsumfang des Decebal-Reiches.* În : Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 32, 1, 1989 (1990), p. 9—22.
11. *Statul dac. Structură și organizare.* În : Symposia Thracologica, 8, 1990, p. 148.

GOGÂLTAN, Florin

12. *Două vase hallstattiene de bronz din colecțiile Muzeului Banatului din Timișoara.* În : Banatica, 10, 1990, p. 89—93.
13. *Probleme ale locuirii din epoca bronzului de la Tureni-Cariera (jud. Cluj).* În : Symposia Thracologica, 8, 1990, p. 110.

GUDEA, Nicolae

14. *Porolissum. Un complex arheologic daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman.* Zalău, 1989, 1178 p. (= Acta Musei Porolissensis, 13).
15. *Porolissum — Der Schlusstein des Verteidigungsystems der Provinz Dacia Porolissensis.* Marburg, Philipps-Universität Marburg, 1989, 97 p.
16. *Porolissum — Schlusstein der Verteidigung Dakiens.* În : Akten des Internationalen Limeskongresses 1986 în Carnuntum. Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1990, p. 833—842.

OPREANU, Coriolan

17. *Urbanism și arhitectură în Dacia romană. Ulpia Traiana Sarmizegetusa — amfiteatrul.* În : Revista muzeelor și monumentelor. Seria muzee, 20, 1989, nr. 1, p. 77—93 (în colaborare cu Dorin Alicu).
18. *Câteva puncte de vedere în legătură cu evoluția societății autohtone în epoca daco-romană târzie și în perioada migrațiilor.* În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 571—595 (în colaborare cu Alexandru Diaconescu).

RUSU, Adrian Andrei

19. *Biserica medievală românească de sub Cetatea Colți. Observații privind funcția și evoluția monumentului.* În : Revista muzeelor și monumentelor. Seria monumente istorice și de artă 20, nr. 2, 1989, p. 22—29.
20. *Biserica Pîrveștilor din comuna Baru (jud. Hunedoara).* În : Mitropolia Banatului, 39, nr. 2, 1989, p. 35—41.
21. *Istoria și implicațiile unei ctitorii românești necunoscute : Răchitova Mușineștilor.* În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 83—99.
22. *Izvoare privind evul mediu românesc. Țara Hațegului în secolul al XV-lea* (1402—1473). Vol. I. Introducere, ediție îngrijită, note și traduceri de Adrian Andrei Rusu, Ioan Aurel Pop, Ioan Drăgan, Cluj-Napoca, Ed. „Dacia", 1989, 327 p. + 7 tab.
23. *Mănăstirea Sfintei Troițe din Feleac.* În : Îndrumător misionar și patriotic, Cluj-Napoca, 12, 1989, p.151—153.
24. *Miscellanea hatzegiana (Informații și reinterpretări privitoare la istoria Țării Hațegului în evul mediu).* În : Sargetia, 20, 1986-1987 (1989), p. 178-198.
25. *Înflorire și răscruce în arhitectura Transilvaniei din vremea regelui Matia Corvin.* În : Revista monumentelor istorice, 49, nr. 1, 1990, p. 62-65.
26. *Ștefan Moldovan — istoricul.* În : Cultură și societate în epoca modernă, Cluj-Napoca, Ed. „Dacia", 1990, p. 243—253,

RUSU, Mircea

27. *Coifuri de bronz transilvănene din Hallstatt A — B.* În : Thraco-Dacica, 11, 1990, p. 69—78.

VASILIEV, Valentin

28. *Considerații asupra așezărilor fortificate hallstattiene din aria intracarpatică a României.* În : Symposia Thracologica, 7, 1989, p. 55—63.

RECENZII

29. *Archäologie in Würtenberg. Ergebnisse und Perspektiven archäologischer Forschung von der Altsteinzeit bis zur Neuzeit.* Stuttgart, 1988, 558 p. În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 639—640 (Nicolae Gudea).
30. Frank Lepper — Sheppard Frere, *Trajan's column. A new edition of the Cichorius plates.* Introduction, commentary and notes by... Edit. Allan Sutton, Glouchester, 1988, 399 p.+2 hărți,+ 113 pl. În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 642—647 (Nicolae Gudea).

31. *Sens et pouvoirs de la nomination dans les cultures hellénique et romaine*, Montpellier, 1988, 223 p. În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 640—641 (Mihai Bărbulescu).
32. Tadeusz Sarnowski, *Wojsko rzymskie w Mezji Dolnej i na północnym wybrzeżu Morza Czarnego*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 1988, 219 p. (*Novaensia*. Badania Ekspedycji Archeologicznej Uniwersytetu Warszawskiego w Novae, 3). În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 651 (Mihai Bărbulescu).
33. Radu Popa, *La începuturile evului mediu românesc. Țara Hațegului*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, 324 p. În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 629—633 (Adrian Andrei Rusu).
34. *Noul Testament*. Tipărit pentru prima dată în limba română la 1648 de către Simion Ștefan, mitropolitul Transilvaniei. Reeditat după 340 de ani din inițiativa și purtarea de grijă a Prea Sfințitului Emilian, episcop de Alba Iulia, Alba Iulia. Editura Episcopiei Ortodoxe Române, 1988, 907 p. În : Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca, 29, 1989, p. 634—635 (Adrian Andrei Rusu).

EVA CORDOȘ

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE — ABRÉVIATIONS BIBLIOGRAPHIQUES

AB = Analele Banatului, Timișoara.
ActaArchHung = Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest.
ActaDebr = Acta Classica Universitatis Scientiarum Debreceniensis, Debrecen.
ActaMN = Acta Musei Napocensis, Cluj (Cluj-Napoca).
ActaMP = Acta Musei Porolissensis, Zalău.
AEM = Archäologisch-Epigraphische Mitteilungen aus Österreich-Ungarn, Wien.
AIIA = Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj-Napoca.
AISC = Anuarul Institutului de Studii Clasice, Cluj (Sibiu).
Aluta = Aluta, Muzeul Județean Sfintu Gheorghe.
AnnÉp = Année Épigraphique (în *RA* ; din 1965 apare ca publicație anuală separată), Paris.
ANRW = Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung. Herausgegeben von Hilldegard Temporini und Wolfgang Haase. Walter de Gruyter, Berlin—New York.
Apulum = Apulum. Buletinul Muzeului regional Alba Iulia.
ARA Journal = American Romanian Academy Journal, Davies — California.
ArchÉrt = Archaeologiai Értesitö, Budapest.
ArchKözl = Archeologiai Közlemények, a hazai müemlékek ismeretének elömozditására, Budapest.
ArchW = Archeologia (Institut de l'Histoire de la Culture Materielle), Warszawa.
ArhMold = Arheologia Moldovei, București.
AthMitt = Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung.
Atti Lincei = Atti della Accademia Nazionale dei Lincei, Roma.
Banatica = Banatica, Muzeul Județean Caraș-Severin, Reșița.
BAR = British Archaeological Reports, Oxford.
BCH = Bulletin de Correspondance Hellénique, Paris,
BCMI = Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, București.
BOR = Biserica Ortodoxă Română, București.
BRGK = Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt a.M.
BSA = Annual of the British School at Athens.
BSH = Bulletin de la Section Historique de l'Académie Roumaine, București
Carpica = Carpica, Muzeul de Istorie și Artă, Bacău.
CIL = Corpus Inscriptionum Latinarum, Berlin.
DA = Ch. Daremberg et Edm. Saglio, Dictionnaire des Antiquités, Paris, I—V (1877—1919).

Dacia = Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie, Bucureşti, I—XII (1924—1948). Nouvelle série: Revue d'archéologie et d'Histoire ancienne, Bucureşti.
DACL = Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie (Cabrol—Leclerq), Paris.
DolgCluj = Dolgozatok az Erdély Nemzeti Múzeum Érem- és Régiségtárából,Cluj
Drobeta = Drobeta. Muzeul Regiunii Porţilor de Fier, Drobeta Turnu Severin.
Eos = Eos. Commentarii Societatis Philologae Polonorum, Wrocław.
Ephemeris Dacoromana = Ephemeris Dacoromana. Annuario della Scuola Romena di Roma.
ErdMúz = Erdélyi Múzeum, Cluj.
FI = File de istorie, Muzeul Judeţean Bistriţa.
Gallia = Gallia. Fouilles et Monuments Archéologiques en France Métropolitaine, Paris.
HaKolloq1984 = Hallstatt Kolloquium (Veszprém, 1984), Budapest, 1986.
HaSymp1980 = Die Hallstatt-Kultur. Symposium Steyr 1980. Linz, 1981.
Hesperia = Hesperia. Journal of the American School of Classical Studies at Athens
Historia = Historia. Zeitschrift für alte Geschichte, Wiesbaden.
IDR = Inscripţiile Dacici romane, Bucureşti.
IG = Inscriptiones Graecae, Berlin,
ILS = Inscriptiones Latinae Selectae, ed. H. Dessau, Berlin.
IMPR = Istoria militară a poporului român, Bucureşti, 1984.
IPE = Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini, Graecae et Latinae, ed. B. Latyschev, I—IV, Petropoli, 1885—1901.
ISM = Inscripţiile din Scythia Minor, greceşti şi latine, Bucureşti.
Istros = Istros. Revue roumaine d'archéologie et d'histoire ancienne, Bucureşti.
JahrbRGZM = Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz, Mainz
JCC = Jahrbuch der k.k. Central Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien.
JGS = Journal of Glass Studies, New York.
JHS = Journal of Hellenic Studies, London.
JÖAI = Jahreshefte des Österreichischen Archaeologischen Instituts, Wien.
JRS = Journal of Roman Studies, London.
LexMyth = Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mythologie (W.H. Roscher). Leipzig, I—IV, 1884—1937.
LIMC = Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, Zürich—München.
LSJ = H. G. Liddell — R. Scott — H. Stuart Jones, A Greek-English Lexicon, with a Supplement, Oxford, 1968.
Marisia = Marisia. Studii şi materiale. Arheologie, Istorie, Etnografie, Muzeul Judeţean Tîrgu Mureş.
Materiale = Materiale şi cercetări arheologice, Bucureşti.
MB = Mitropolia Banatului, Timişoara.
MCC = Mittheilungen der k.k. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der historischen Baudenkmale, Wien.
Memoria Antiquitatis = Memoria Antiquitatis. Acta Musei Petrodavensis, Piatra Neamţ.
MN = Muzeul Naţional, Bucureşti.
OmCD = Omagiu lui Constantin Daicoviciu cu prilejul împlinirii a 60 de ani, Bucureşti, 1960.
PBF = Prähistorische Bronzefunde. Institut für Vorgeschichte der Universität Frankfurt a.M.
Potaissa = Potaissa. Studii şi comunicări, Turda.
ProblMuz = Probleme de muzeografie, Cluj.
RA = Revue archéologique, Paris.
RAC = Reallexikon für Antike und Christentum, Stuttgart.
RE = Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft (Pauly — Wissowa), Stuttgart.
RÉA = Revue des études anciennes, Paris.
RÉG = Revue des études grecques, Paris.
RÉL = Revue des études latines, Paris.
RevMuz = Revista Muzeelor, Bucureşti.
M. Roska, *Rep* = M. Roska, Erdély Régészeti repertóriuma, Cluj, 1942.
Sargetia = Sargetia. Acta Musei Devensis, Deva.
Sbornik ČSAV = Sbornic ČSAV, Archeologický ústav, Brno.
SCIA A.P = Studii şi cercetări de istoria artei. Seria artă plastică, Bucureşti.

SCIV(A) = Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie), București.
SCN = Studii și cercetări de numismatică, București.
SCȘ Cluj. = Studii și cercetări științifice, Cluj.
SEG = Supplementum epigraphicum Graecum.
SlovArch = Slovenská Archeológia, Bratislava.
SMMIM = Studii și materiale de muzeografie și istorie militară, București.
ST = Studii Teologice, București.
StCl = Studii Clasice, București.
StComCaransebeș = Studii și comunicări. Muzeul județean de etnografie și istorie locală, Caransebeș.
StComPiteşti = Studii și comunicări, Muzeul Pitești.
Studii = Studii. Revistă de istorie și filosofie, București.
SympHa1970 = Symposium zu Problemen der jüngeren Hallstattzeit in Mitteleuropa (Smolenice, 1970), Bratislava, 1974.
Thraco-Dacica = Thraco-Dacica. Institutul de Tracologie, București.
ZfA = Zeitschrift für Archäologie, Berlin.
Ziridqva = Ziridava. Studii și cercetări, Arad.
ZPE = Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bonn.

EUGEN CHIRILĂ

(1921 — 1991)

I. S-a născut la 15 septembrie 1921 în Haţeg (Hunedoara), fiu al învăţătorului Simion Chirilă şi al soţiei sale Susana. A urmat Şcoala primară la Haţeg, iar gimnaziul şi liceul la Orăştie, unde şi-a luat bacalaureatul în 1939. În vara anului 1939 a urmat cursurile Şcolii de ofiţeri de rezervă pentru aviaţie la Bucureşti. A început cursurile la Facultatea de Litere şi Filosofie din Cluj în anul 1940 şi le-a încheiat în anul 1944 la Sibiu, unde se refugiase Universitatea clujeană (în anul 1940). În timpul studiilor a participat şi la război, în flotila română de pe frontul de est, ca ofiţer-pilot (locotenent) pe avioane de bombardament. După întoarcerea armelor, în anul 1944, a fost demobilizat. S-a stabilit la Cluj, locuind mulţi ani chiar în interiorul Institutului de Studii Clasice (de Arheologie) de pe strada E. Isac 2, iar după anul 1970, în cartierul Gheorghieni. A fost pensionat în anul 1983, dar a continuat să muncească atît pe teren arheologic, cît şi istoric şi numismatic. În data de 5 aprilie 1991 a decedat în urma unei scurte, dar foarte grele, suferinţe.

II. În anul 1945 (7 martie) a fost angajat bibliotecar la Institutul de Studii Clasice din Cluj. Din anul 1946 a devenit preparator la cursul profesorului Ştefan Bezdechi, de limbă şi literatură elină, iar în anul 1948 a fost promovat asistent. În anul 1948, odată cu desfiinţarea Institutului de Studii Clasice, a devenit cercetător (1 ianuarie 1949) la nou înfiinţatul Institut de Istorie al Academiei R.P.R. În anul 1966 a fost promovat ca cercetător principal gradul III. Din momentul desfiinţării Institutului de Studii Clasice, a fost nevoit să renunţe la preocupările de filologie clasică şi să se orienteze spre cercetări de arheologie şi numismatică.

În anul 1949 a ţinut cursurile de limbă şi literatură elină la Facultatea de Filologie a Universităţii pentru anii I, II, III; în acelaşi an a ţinut seminarul de Istorie antică la anul II al Facultăţii de istorie; în

anii 1953—1954 a condus seminariile de limba latină și elină la anii III și IV de la Facultatea de Filologie.

A fost membru al marilor colective de cercetări arheologice ale deceniului șase: cetățile dace din Munții Orăștiei (Grădiștea Muncelului), așezările slave din Transilvania (Someșeni, Morești etc.), așezări istorice din estul Transilvaniei (Inlăceni, Comalău, Bretcu etc.) și așezări de epocă romană în Transilvania (Moigrad).

În deceniul care a urmat a făcut parte din colectivele de cercetări de la Buciumi (1963—1976), Bologa (1967—1976), Moigrad (1977—1989) pe care apoi le-a și condus, alături de cele de la Romita (1970—1971), Marca (1970—1972).

Începînd cu anul 1960 a inițiat cercetări numismatice atît pentru epoca romană, prin publicarea monografică a unor tezaure și a seriei de articole cu titlul „Descoperiri monetare antice în Transilvania", cît și, mai ales, pentru epoca dacică, dinainte de cucerirea romană. Cercetările de numismatică dacică le-a continuat pînă la sfîrșitul vieții, acestea impunîndu-l ca o personalitate deosebită a cercetării numismatice din Europa.

Din anul 1964 a început cercetarea tezaurelor feudale din Transilvania, urmînd în acest sens un adevărat program de cercetare al acestui domeniu. Contribuția sa la istoria economică a evului mediu transilvan este deosebită nu numai prin constatările de natură economică sau analizele de circulație monetară, cît și, mai ales, pentru faptul că a creat o metodă de lucru general valabilă și un sistem de publicare monografică a tezaurelor. Metoda de lucru și sistemul de publicare s-au impus nu numai în istoriografia noastră ci și în cea din țările învecinate.

Lucrările și articolele sale de sinteză privind circulația monetară în epocile dacică, romană, postaureliană, feudală timpurie și feudală propriu-zisă constituie modele de utilizare la maximum a informației existente și de interpretare riguroasă a materialului numismatic.

Începînd din anul 1949 a condus Cabinetul Numismatic al Institutului de Istorie (și Arheologie) din Cluj; în această calitate a executat pentru membrii Institutului determinările curente de monede, lucrări care le-a făcut și pentru Muzeul clujean sau alte muzee care i-au cerut determinări. În chip paralel a lucrat (împreună cu colega Iuditha Winkler) la inventarierea și reorganizarea acestui cabinet.

A făcut parte din mai multe colective mari de lucru ale Institutului sau Academiei: colectivul pentru Repertoriul arheologic al Transilvaniei; colectivul pentru Inscripțiile latine și grecești din Dacia; Comisia pentru formarea limbii și poporului român. O lucrare deosebit de importantă executată de profesorul E. Chirilă și care, din păcate, a rămas în manuscris, a fost „Izvoarele bizantine privind pe slavi".

III. A fost autor și coautor la numeroase rapoarte de săpături arheologice pentru epocile dacică, romană și chiar postaureliană, la numeroase monografii arheologice (Marca, Buciumi, Porolissum), monografii de tezaure monetare (Baia Mare, Feniș, Șilindia, Căprioru, Crișeni-Berchieș etc.), studii numismatice comparative (Banat, Sighișoara, Tg. Mureș, Satu Mare, nordul Transilvaniei), studii de sinteză privind epoca postaureliană, datarea cuceririi Transilvaniei pe baza numismaticii, economia transilvană în secolele XVI—XVII etc.)

Numărul lucrărilor sale ştiinţifice se ridică la 230, dintre care 20 de cărţi, 35 articole de sinteză şi cca. 100 monografii de tezaure monetare. Foarte numeroase au fost, desigur, articolele cu subiecte diferite, fie valorificînd o serie de descoperiri monetare sau arheologice mai mărunte, fie probleme secundare ale arheologiei sau numismaticii. Între acestea ar fi de amintit doar, ca exemplu, descoperirea pe o carte din secolul XVII, a unei însemnări contemporane, a unui elev din liceul din Zalău, referitoare la Mihai Viteazul.

Numeroase au fost articolele sale pentru popularizarea istoriei patriei, pentru popularizarea arheologiei româneşti şi a rezultatelor ei, pentru explicarea unor probleme istorice. Răspîndite în diverse gazete clujene sau provinciale ele au avut un rol deosebit pentru ridicarea nivelului de cultură al poporului.

Tot atît de numeroase, dacă nu şi mai numeroase, au fost participările sale la sesiunile de comunicări anuale sau ocazionale organizate fie de instituţiile centrale, fie de diferitele muzee judeţene.

Ca urmare a acestei activităţi prodigioase a fost cooptat în anul 1970 ca membru al asociaţiei americane de numismatică (American Numismatic Society).

IV. A fost un om bun, extrem de cinstit, de o sobrietate pilduitoare. Era de o modestie rară, care aproape l-a exclus din viaţa socială. Preocuparea sa principală a fost aceea de a-şi perfecţiona mereu cunoştinţele. În acest scop a învăţat singur, pe lîngă limbile clasice sau moderne asimilate în şcoală (elina, latina, franceza) limba latină medievală, greaca bizantină, spaniola, italiana, germana, engleza, limbi străine de largă circulaţie, în care se exprima liber.

Nu a acceptat nici un compromis moral sau politic. A refuzat să se înregimenteze politic şi a avut o atitudine refractară la intervenţiile ideologice marxiste în organizarea şi conducerea istoriei. Drept urmare a fost marginalizat de sistem, nebucurîndu-se nici de avansările firesti, nici de trimiteri oficiale în străinătate, nici de alte avantaje.

Pentru cei mai mulţi din cercetătorii tineri, pentru mulţimea de muzeografi colaboratori a fost profesor în adevăratul sens al cuvîntului, un dascăl. De la dînsul se învăţa în chip permanent. Tocmai de aceea numărul colaboratorilor săi a fost atît de mare, iar recunoştinţa lor perenă.

Din nefericire pentru ştiinţa şi învăţămîntul românesc, pentru generaţiile mai tinere, profesorul E. Chirilă nu a predat nici una din ştiinţele auxiliare istoriei sau arheologiei pe care le stăpînea (numismatică, metrologie, epigrafie latină, epigrafie latină medievală) şi nici limbile clasice pe care le cunoştea. Din acest motiv urmaşii săi sînt puţini. Mulţi însă dintre foştii lui colaboratori se consideră veritabili elevi ai profesorului E. Chirilă şi continuă sau vor continua cercetările începute de dînsul.

NICOLAE GUDEA

REVISTE PUBLICATE
ÎN EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

REVISTA ISTORICĂ
REVUE ROUMAINE D'HISTOIRE
STUDII ŞI CERCETĂRI DE ISTORIE VECHE ŞI ARHEOLOGIE
DACIA. REVUE D'ARCHÉOLOGIE ET D'HISTOIRE ANCIENNE
ARHEOLOGIA MOLDOVEI
REVUE DES ÉTUDES SUD-EST EUROPÉENNES
STUDII ŞI CERCETĂRI DE ISTORIA ARTEI
— SERIA ARTĂ PLASTICĂ
— SERIA TEATRU-MUZICĂ-CINEMATOGRAFIE
REVUE ROUMAINE D'HISTOIRE DE L'ART
— SÉRIE BEAUX-ARTS
— SÉRIE THÉÂTRE-MUSIQUE-CINÉMA
THRACO-DACICA

La publication „Ephemeris Napocensis" paraît 1 fois par an.
Prix d'un abonnement annuel 75 $. Toute commande de l'étranger sera adressée à ORION SRL, Splaiul Independenţei 202 A, Bucarest 6, Roumanie.
PO Box 74—19 Bucarest, Tx 11939 CBTxR. Fax (400)424.169.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
79 717 Calea Victoriei 125, Bucureşti, telefon 507680